

FOTO: JENS ASSUR

Bilderna från Rumänien med barnen som levde i kloakerna gav genomslag i svensk dagspress. Th uppslag från Expressen 1995.

Två uppslag från Svenska Journalen 28 juli 1995.

Kloakbarnens liv gav eko i världen

Ett reportage i Svenska Journalen 1995 kom att ge ett enormt genomslag i svenska och norska dagstidningar. Bilderna från Rumänien som syntes på löpsedlar och förstasidor, visade kloakbarnen i Bukarest. Ingen av Läkarmissionens hjälpinsatser har varit i närheten av den uppmärksamhet det arbetet fick.

TEXT: CONNY SJÖBERG
FOTO: HANS-JÖRGEN RAMSTEDT

HISTORIEN OM GATUBARNEN i Bukarests kloaksystem växte snabbt till en världsnöhet. Utanför Rumänien var det tidigare inte känt att det fanns tusentals gatubarn som vintertid bodde i den rumänska huvudstadens underjordiska avloppssystem för att inte frysa ihjäl. På många sätt hade den unika situationen kopplingar tillbaka till den rumänske diktatorn Nicolae Ceausescu. Visserligen störtades och dödades han redan julen 1989, men som en konsekvens av hans närmast fanatiska ambition att öka landets befolkning mängd hade tusentals

oönskade barn fötts och lämnats på barnhem varje år, då det var förbjudet och straffbart att göra abort.

Strax efter Ceausescus fall blev det genom olika tv-reportage känt hur fruktansvärd situationen var på dessa barnhem, vilket kom som en chock för hela världssamfundet. I den närmast kaotiska situation som sedan rådde i Rumänien i början på 1990-talet, valde tusentals barn att fly från denna misär. Mängder av barn som utsatts för våld och övergrepp

Florin Ianovici.

i sina hemmiljöer valde samtidigt att rymma hemifrån. Många av dem hamnade till slut som gatubarn i Bukarest.

– 1989 bodde 104 000 barn på olika statliga institutioner i Rumänien. I dag är det bara 5 000, konstaterar Florin Ianovici, som i stort sett varit ledare för organisationen Liv&Ljus sedan den bildades på initiativ från Läkarmissionen.

Florin var på den tiden en ung jurist och anlätades för att hjälpa till med registreringen av Liv&Ljus. Han blev starkt berörd av det arbete som påbörjats och engagerade sig som

Florin Ianovici

”1989 bodde 104 000 barn på olika statliga institutioner i Rumänien. I dag är det bara 5 000.”

volontär. När de 1998 sökte efter en ny ledare för arbetet, valde han att lägga sin advokatkarriär åt sidan för att ta jobbet.

DEN NUMERA 47-ÅRIGE Ioan Ionita blev, under smeknamnet ”Nelu”, ansiktet utåt för Liv&Ljus arbete bland gatubarnen i Bukarest. Alla som

levde på gatan kände till den storvuxne, snälle men mycket bestämda chefen för utdelningen av mat och kläder. Det räckte med en blick och några få ord för att även de tuffaste gängledarna skulle tystna och ställa sig i ledet.

– Jag anställdes egentligen som chaufför till den speciella buss, ombyggd till ett slags rullande restaurang, som vi körde runt med till de olika områden där gatubarnen bodde, berättar han och tillägger: Jag hade aldrig träffat gatubarn förut och tyckte först att det var skrämmande och hemskt när 40–50 barn kom

Christian Tocaci: Jag var 15 år, när jag rymde hemifrån och hamnade på gatan

NÄR VI MÖTS får jag ett visitkort som visar att Christian Tocaci är produktchef för en ungersk firma och marknadsför säkerhetsutrustning till företag i Rumänien. Han känns som en typisk säljare. Energisk, entusiastisk och trevlig. Ingenting skvallrar om att han skulle ha levt som gatubarn.

– Jag var ganska gammal, 15 år, när jag rymde hemifrån och hamnade på gatan. Orsaken var att min far drack och slog mig så ofta att jag inte stod ut.

Räddningen för Christian blev några möten med Liv&Ljus gatuteam, som övertygade honom att följa med till deras hjälpcenter, där han fick äta och duscha, fick rena kläder och en riktig säng att sova i.

– Efter några dagar blev jag inkallad till Florins kontor och han ställde en fråga som jag aldrig glömmer: "Vad är din dröm?". Hemma fick jag en örfil om jag bara öppnade munnen, och hade jag uttryckt en önskan om att få studera, hade jag blivit utskrattad och sedan fått stryk för det med.

– Här stod plötsligt hela världen öppen. Det var fantastiskt.

Christian satsade stenhårt på sina

gymnasiestudier, samtidigt som han började träna friidrott.

– Jag var faktiskt en mycket lovande löpare, med 200 och 400 meter som specialdistanser, säger han och ler.

Till sin tränares besvikelse slutade han tvärt med friidrotten.

– Han är upprörd över det fortfarande. Och jag måste nog medge att jag numera ångrar mig, för jag får aldrig veta hur bra jag hade kunnat bli.

CHRISTIAN FICK SITT första jobb som biträde i en butik. Ägaren såg hans potential och gjorde honom ansvarig för avdelningen som sålde tvättmedel och andra kemiska produkter. Butiken som ingick i en stor kedja skickade honom på internutbildning, för att sedan låta honom bli ansvarig för alla inköp av kemiska produkter till kedjans samtliga butiker i Rumänien.

– Plötsligt satt jag i förhandlingar med storföretag som Proctor & Gamble. Det var svindlande, men otroligt lärorikt, säger han.

26 år gammal erbjöds Christian att bli ansvarig för en ny butik som kedjan ville öppna i Bukarest.

Christian Tocaci:

"Min far drack och slog mig så ofta att jag inte stod ut."

– Jag skulle alltså vara chef för en stor grupp människor, där merparten var mycket äldre än jag, men jag lyckades få alla med mig och butiken fungerade snart väldigt bra.

Efter tre år som butiksföreståndare ville Christian gå vidare, så han sade upp sig och har sedan dess haft olika säljjobb.

Vad har Liv&Ljus betytt för dig?

– Allt, säger Christian. Precis allt. Jag hade aldrig varit där jag är nu utan dem. Jag blev räddad av Liv&Ljus.

I DAG ÄR Christian Tocaci 33 år, gift och har två barn, på 5 och 3 år. På sin fritid har han engagerat sig i en grupp som jobbar ideellt med missanpassade ungdomar.

– Vi spelar fotboll och ordnar olika aktiviteter för dem, med syftet att utveckla dem som människor. Det känns bra att ge lite tillbaka, när man som jag har fått så mycket. ■

springande och ville ha mat, så fort jag hade stannat bussen.

Men han insåg snart vad som var hemligheten, om man ville få deras förtroende.

– Jag lärde mig att lyssna på dem. De har alla sin egen historia och sina egna känslor, men upplever att ingen lyssnar på dem.

NELU ÄR FORTFARANDE ute på gatorna flera dagar i veckan. Men även

om det fortfarande finns gatubarn så är situationen annorlunda.

– Redan för tio år sedan började antalet barn minska, speciellt bland de yngsta barnen. När vi kom med i EU 2007 blev myndigheternas inställning mer human och i dag vill de faktiskt försöka hjälpa dem bort från gatan. Därför håller sig många gatubarn gömda för om polisen ser dem blir de omhändertagna direkt.

Jag frågar Nelu om han saknar tiden

Ioan "Nelu" Ionita.

då han nästan varje dag tog med nya barn till Liv&Ljus center, som ville börja ett nytt liv.

– Nej, jag saknar den inte, det var alldeles för många som levde på gatan. Och även om jag kan räkna upp en lång rad av sådana som verkligen har lyckats få ett bra liv, så sörjer jag samtidigt alla dem som det inte gick bra för. Många av dem är döda nu.

Inte heller Florin saknar den tiden när en ständig ström av nya barn kom

Florin Ianovici

"Vi kallade oss skämtsamt för "trampolinen", eftersom de flesta barnen bara blev kvar hos oss en kort tid."

till centret – direkt från gatan.

– Det var så många akuta behov att vi inte riktigt hann tänka. Vi kallade oss lite skämtsamt för "trampolinen",

eftersom de flesta barnen bara blev kvar hos oss en kort tid. När vi hade hittat någon lämplig släkting, återförenades de med dem.

TOTALT VAR DET över 1 400 barn som passerade Liv&Ljus under de åren.

– Ganska snart insåg vi att vissa barn inte kunde skickas vidare om vi verkligen ville hjälpa dem. Varje år blev därför 20–30 barn kvar hos oss och vi blev i praktiken deras "föräld-

Emanuel Balaciu: I dag är jag en normal människa som lever ett normalt liv

EMANUEL BALACIU VAR bara sju år gammal, när en äldre kusin tog med honom ner i kloakerna, där kusinen redan bodde. Under ett antal år bodde sedan Emanuel antingen på gatan eller i olika rivningshus. När han 1996 träffade Nelu för första gången, ville han inte ändra sitt liv.

– Det går inte att beskriva hur hårt livet på gatan är. Samtidigt blir det som en drog, en slags konstig frihet och daglig rutin, förklarar han.

– Men Nelu visade att han förstod oss och han visste hur han skulle prata med oss, så till slut beslöt jag mig för att försöka lämna gatan.

Emanuel hade då precis träffat Irina, som han nu är gift med. Tillsammans har de sonen David, 10 år. Sedan sex år arbetar Emanuel som diskare på det berömda lyxhotellet Intercontinental i centrala Bukarest. För två år sedan fick han ett diplom som ”kvartalets anställd”, och i fjol fick han utnämningen ”Årets anställd”.

– Först efter den ceremonin vågade jag berätta för chefer och arbetskamrater om min uppväxt på gatan. Jag hade varit rädd att förlora deras förtroende om de skulle veta min bakgrund.

Kärt återseende.

Tillsammans med Irina och David bor han sedan åtta år i vad som nu är deras egen lägenhet, en liten etta med kokvrå. Irina jobbar i köket på en av snabbmatkedjan Kentucky Fried Chickens restauranger i Bukarest, och David går i en skola i närheten.

– Eftersom både jag och Irina har levt på gatan så förstår vi varandra. Det har hjälpt oss att klara våra kriser, säger Emanuel och Irina nickar instämmande.

Emanuel Balaciu:

”Eftersom både jag och Irina har levt på gatan så förstår vi varandra. Det har hjälpt oss att klara våra kriser.”

– Men stödet från Liv&Ljus har också varit avgörande. Inte bara för att de hjälpte oss att få hyra den här lägenheten. Utan för alla goda råd vi har fått. De fick oss att förstå att vi måste hjälpa oss själva att stå på egna ben. Inte leva på andras stöd, säger Emanuel.

NELU ÄR MED när vi hälsar på hos familjen. När de möts ute på gården, omfamnar de varandra med stor entusiasm.

– Nelu är som en far för mig. Han är en av mina bästa vänner, säger Emanuel, som på sin fritid ställer upp som volontär hos Liv&Ljus, genom att vara med och dela ut hjälp till dem som lever på gatan i dag.

– I dag är jag en normal människa som lever ett normalt liv. Det har jag Liv&Ljus att tacka för, säger Emanuel. ■

rar”. De barnen blev så småningom ungdomar och vi har, steg för steg, följt dem hela vägen ut i vuxenlivet. Än i dag håller vi kontakten, för på många sätt är vi deras familj, konstaterar Florin.

ATT ARBETA LÅNGSIKTIGT och ta med barnens fysiska, sociala och känslomässiga behov blev det framgångsrecept som gjort att Liv&Ljus har lyckats så väl. Nästan 90 procent av

de ungdomar som har fått hjälp hela vägen, lever i dag ett normalt och fungerande vuxenliv.

Som jämförelse nämner Florin det ambitiösa program med ”sociala bostäder” för tidigare barnhemsbarn, som den rumänska staten har genomfört på senare år.

– De får en nyckel till en liten lägenhet, men inget mer. För många av dem blir det en katastrof. Rent statistiskt bor de inte på gatan, men i

praktiken har du bara flyttat problemet.

Marihela Dimu som är socialchef i Bukarest med särskilt ansvar för socialt utsatta barn och ungdomar, håller delvis med.

– **VI HAR NOG** varit för fokuserade på till exempel boende, men inte tillräckligt sett till helheten. Liv&Ljus har med sin långa erfarenhet utvecklat arbetsmetoder som vi har mycket att lära av. Därför är de en av mycket få

organisationer, som vi aktivt stöder och samarbetar med.

– Liv&Ljus är ju ute på fältet varje dag och sitter inte bara som jag, på ett kontor, säger hon och ler.

Nelu uttrycker det på sitt sätt.

– Jag jobbar med människor, inte maskiner. Det viktiga är att hjälpa i rätt tid och på rätt sätt. Men vad det är varierar från person till person. Därför måste det finnas många nycklar på vår ”nyckelknippa”. ■

Liv&Ljus

Läkarmissionen var med och startade den rumänska organisationen Liv&Ljus (L&L) och är huvudfinansierare av verksamheten. På senare år har olika rumänska myndigheter kraftigt ökat sitt ekonomiska och praktiska stöd.

L&L har i dag tre huvudsakliga arbetsområden; **prevention, återintegrering och stöd till tidigare**

barnhemsbarn.

■ Preventiva arbetet riktar sig mot familjer som riskerar att hamna i sönderfall, ofta tidigare gatubarn som själva bildat familj. ■ Återintegrering gäller de omhändertagna barn

som bor på L&L:s eget center, eftersom deras egna familjer inte kan ge dem en fungerande tillvaro.

■ Integreringsdelen handlar om att assistera unga från barnhemsbakgrund till ett självständigt liv. L&L särskiljer inte människor de arbetar med men uppskattar att drygt hälften av dem som deltar i deras program tillhör romska minoritetsbefolkningen.

Robert Tici: Jag jobbar med flera av de mest kända romska artisterna

28-ÅRIGE ROBERT TICI är musikproducent. Vi träffar honom i hans studio i en förort till Bukarest, där han spelar in och producerar olika artister och deras låtar.

– All utrustning är min egen, men lokalen hyr jag, berättar han.

Med sina romska rötter har zigenisk musik blivit hans specialitet.

– Jag jobbar med flera av de mest kända romska artisterna här i Rumänien. En fördel med det är att den publik som gillar den musiken, fortfarande köper en hel del cd-skivor.

Annars är det internet som gäller i hans bransch nuförtiden.

– Fördelen är att du kan få en hit nästan var som helst i världen, säger han och spelar upp ett fantastiskt exempel på det. En poplåt han själv har skrivit och producerat med en rumänsk artist, och som har gjort

Robert Tici:

”På centret hade vi en egen musikgrupp som spelade i olika sammanhang. Det var väldigt lärorikt.”

succé i Frankrike!

Det var på Liv&Ljus Robert lärde sig spela olika instrument.

– På centret hade vi en egen musikgrupp som spelade i olika sammanhang. Det var väldigt lärorikt.

SÅ SMÅNINGOM började han jobba som musiker och kontakterna han fick använde han till att lära sig allt om hur man spelar in musik.

– Jag var otroligt nyfiken och frågvis, så många upplevde mig nog som lite jobbig, säger han med ett leende.

Med stöd och hjälp från Liv&Ljus

lyckades han få ett banklån och kunde sedan köpa sin egen utrustning.

– Det är en tuff bransch, men jag kan försörja mig på det här, konstaterar han.

Vad minns du från tiden på Liv&Ljus?

– Jag har hela min barndom där, men sommarlägren när vi fick åka till Svarta havet eller upp i bergen är väldigt positiva minnen, säger han och blir plötsligt allvarlig.

– Men hur bra det än var och trots alla fina människor som fanns där, så kan det ändå aldrig bli som att växa upp i en vanlig familj.

Men det finns en sak som fortfarande betyder väldigt mycket.

– Jag har flera vänner från den tiden som är som syskon för mig. Vi träffas nästan varje helg och vänskapen med dem är väldigt stark. ■

Ester och P-M startade egen Zlataninsamling

Ester Sundström och P-M Nordkvist ville göra mer än att bara trycka på gilla-knappen efter Zlatans pr-kupp för att lyfta fram barn som far illa av fattigdom. De beslöt att rida på vågen och startade en insamling via Weбайд.

TEXT OCH FOTO: THERESE PETERSON

EFTER SITT MÅL i matchen mot Caen drog Zlatan av sig tröjan så att de tillfälliga tatueringarna syntes, namnen på barn som lider av fattigdomens grymheter. Ljuset riktades mot FN:s World Food Programme, som arbetar mot fattigdom och svält, vilket var en del av en smart PR-kupp som snabbt spred sig på sociala medier. Zlatan hyllades, så även FN samt de som tagit fram kampanjen.

– Jag stod på tunnelbanan dagen efter att Zlatan hade dragit av sig tröjan och såg hur Facebook var full av människor som gillat kampanjen och som tyckte att det var en bra grej för att öka medvetenheten kring fattigdom, säger Ester Sundström.

– Och det är bra. Det är precis så FN ska arbeta, men jag tröttnade. För det

Ester Sundström och P-M Nordkvist.

spelar ingen roll om vi gillar det här på Facebook. Barnen är fortfarande lika utsatta, vilket är den stora baksidan av den ”tyckonomi” som finns på sociala medier, där vi klickar på gilla när vi ser något vi tycker är bra.

ESTER SÅG ATT hennes kompis P-M Nordkvist också skrivit om kampanjen på Facebook och någonstans mellan hennes frustration och hans ”då gör vi nåt då” kom idén att starta en egen Zlataninsamling. De fastnade för Weбайд och Tigers Club, som med fotbollen som hjälp ger gatubarn i bland annat Uganda, en ny chans. De tog kontakt med Mats Danson på Läkarmissionen som hjälpte dem igång och de satte 20 000 kronor som ett mål att nå innan 31 mars. Sedan skickade de ut en förfrågan om hjälp till vänner och kollegor, där de var

tydliga med vart pengarna skulle gå.

– Alla i Esters och mitt nätverk har råd att ge 100 kronor om man tänker på att många kan lägga 100 000 kronor på en bil, eller 1 miljon på ett hus, eller 1 000 kronor på en jacka, säger P-M.

MEN ATT KUNNA och att göra är inte samma sak, så det blev lite av ett experiment. Skulle de få sina vänner att haka på och inte bara gilla deras initiativ? Svaret blev ja. Redan första veckan fick de in 14 000 och målet nåddes den 4 mars.

– Men vi har gått fram som ångvältar, och det orkar folk bara med under en kort tid, så för den som vill göra något liknande gäller det att hålla igång insamlingen under en avgränsad period, säger Ester.

Nu kommer 20 000 kronor gå till att stötta fotbollslaget Tigers Club i arbetet med att fånga upp barn som lever på gatan. Precis som Ester och P-M ville.

– Insamlingen blev en viktig markering. Det räcker inte att du delar ett bra initiativ på sociala medier om du inte gör något konkret, säger Ester.

– Ett gilla på facebook förändrar inte världen, lägger P-M till. ■

I matchen mot Caen drog Zlatan av sig tröjan så att de tillfälliga tatueringarna syntes, namnen på barn som lider av fattigdomens grymheter.

FOTO: CHRISTOPHE ENA, TT